

Θεσσαλονίκη 13 Νοεμβρίου 1982

Κ. Διευθυντή,
Σέ ἐπιστολή της στά *Σύγχρονα Θέματα*, ἡ κ. Ἀντιγόνη Στυλιανοπούλου, ἀναφερόμενη στό ἄρθρο μας «Ἀνασκόπηση τῆς σημειωτικῆς στήν Ἑλλάδα: ὁ φορμαλισμός, ἡ ψυχανάλυση καί ὁ ἱστορικός ὕλισμός» (*Σύγχρονα Θέματα*, Περ. Β', χρ. 5ος, τεύχος 14, Μάρτιος 1982), μᾶς πληροφορεῖ σχετικά μέ τό κατά τήν ἴδια γεγονός ὅτι ὁ κ. Γ. Χαΐνης ὑπῆρξε ὁ πρῶτος πού ἔγραψε γιά τή σημειωτική στή χώρα μας, στό ἄρθρο του «Θέματα τῆς σημαντικῆς τῶν μορφολογικῶν στοιχείων τῆς ζωγραφικῆς. Μερικές πρῶτες σημειώσεις» (*Ζυγός*, Τεύχος 86, Ἰανουάριος 1963).

Ἄν καί ἡ συζήτηση θά μπορούσε νά εἶναι εὐρύτατη καί πολυεπίπεδη, ὁ ἔστιασμός τῆς ἐπιστολῆς στό θέμα τῆς προτεραιότητάς μᾶς ἀναγκάζει νά σταθοῦμε, μέ μεγάλη συντομία, σ' αὐτό. Λυπούμαστε πραγματικά πού ἀναγκάζομαστε, μέ ἀφορμή αὐτή τήν ἐπιστολή, νά ἀναφερθοῦμε σ' ἕναν ἀπόντα ἀπό τό διάλογο, τόν κ. Χαΐνη, τό ἄρθρο τοῦ ὁποῖου εἶναι, κατά τή γνώμη μας, ιδιαίτερα ἀξιόλογο. Γι' αὐτό, παρακαλοῦσαμε τόν ἀναγνώστη νά ἀποπροσωποποιήσει τίς παρατηρήσεις μας.

Θά θέλαμε, λοιπόν, ν' ἀναφερθοῦμε σέ

τέσσερα σημεῖα.

α. Ἐνα σημεῖο ἐπιστημονικῆς ἠθικῆς. Στήν παράγραφο 4 «Βιβλιογραφία» ἀναφέρουμε ὅτι ζητᾶμε «τήν ἐπιείκεια τοῦ ἀναγνώστη γιά τίς τυχόν ἐλλείψεις τῆς (βιβλιογραφίας)». Αὐτό τό σημεῖο φαίνεται ὅτι ξέφυγε τήν προσοχή τοῦ ἀποστολέα, γιὰτί ἀλλιῶς πιστεύουμε ὅτι θά διατύπωνε καί ἡ ἴδια τήν παρατήρησή της μέσα σέ ὁμοιοπλαίσιο.

β. Ἐνα σημεῖο ἐπιστημολογικοῦ ἐστιασμοῦ. Πιστεύουμε ὅτι ἡ ἐπιστήμη δέν εἶναι εὐρεσιτεχνία ἑνός ἀτόμου ἀλλ' ὅτι προέρχεται ἀπό μιά κοινωνική καί ἐπιστημονική δυναμική. Ἔτσι, τό θέμα τῆς προτεραιότητάς μᾶς εἶναι σέ μεγάλο βαθμό ἀδιάφορο, καί ἀναφέρθηκε στό ἄρθρο μας κυρίως γιά λόγους ἱστορικῆς ἐνημέρωσης. Οὐσιαστική σημασία ἔχει ἡ ἐπιστημονική παραγωγή, ἡ ποιότητά της καί ἡ ἐπιστημονική παρουσία.

γ. Ἐνα σημεῖο ἐπιστημονικῆς ἱστορίας. Στήν Εὐρώπη, ὁ δομισμός τοῦ Cl. Lévi-Strauss καί ἡ προσέγγιση τοῦ R. Barthes προετοίμασαν κυρίως τό ἔδαφος γιά τήν ἐμφάνιση τῆς σημειωτικῆς, πού ἐντόπισε σάν προπάτορά της τό γλωσσολόγο F. de Saussure. Τέτοια ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπαναφόρτιση ἔγινε καί στίς Η.Π.Α. γιά τοὺς Ch. Peirce καί Ch. Morris. Τομή γιά τήν εὐρωπαϊκή σημειωτική ὑπῆρξε ἡ πρώτη αὐτοσυνειδητοποίησή της μέ τά *Éléments*

de sémiologie τοῦ Barthes τό 1964, ἐνῶ στίς Η.Π.Α., κυρίαρχη φυσιογνωμία εἶναι ὁ Th. Sebeok, πού φαίνεται νά μπαίνει στό καθαρό σημειωτικό πεδίο τήν ἴδια χρονιά. Μέ αὐτά τά ἱστορικά στοιχεῖα, τό ἄρθρο πού συζητᾶμε, ἐάν ἦταν σημειωτικό, θά ἔπρεπε νά ἐγείρει ἀπαιτήσεις προτεραιότητάς σέ διεθνές ἐπίπεδο.

δ. Ἐνα σημεῖο ἐπιστημονικοῦ περιεχομένου. Τό ἄρθρο ἔχει ἀναμφίβολα πολλά σημεῖα πού συγγενεῦουν μέ τή σημειωτική, γεγονός ὅμως πού ἐξηγεῖται ἀπό τόν ἴδιο τόν τίτλο του «Θέματα τῆς σημαντικῆς...». Ἡ σημασιολογία, καί ἀκόμη περισσότερο αὐτή ἡ μορφή της γνωστή ὡς φιλοσοφική σημαντική, ἐξελίχθηκε ὅπως εἶναι γνωστό πρὶν ἀπό τή σημειωτική καί δέν ταυτίζεται φυσικά μ' αὐτή, οὔτε καί ἐντάσσεται στήν περιοχή της (βλ. γι' αὐτό τό σημεῖο π.χ. τά βιβλία τοῦ U. Eco), παρόλο ὅτι εἶναι παράλληλη ἐπιστήμη. (Ἐδῶ χρειάζεται προσοχή, γιά νά μή ταυτιστεῖ ἡ σημειωτική στήν ἱστορική ἐξέλιξή της μέ τό πρῶτο περιεχόμενο τοῦ δρου στίς Η.Π.Α.). Οἱ συγγένειες, λοιπόν, ἀπορρέουν ἀπό τίς ἐπιστημονικές ὁμοιότητες τῆς σημαντικῆς μέ τή σημειωτική καί ὄχι γιὰτί τό ἄρθρο ἐντάσσεται στό διεθνές ἢ ἑλληνικό ρεῖμα τῆς σημειωτικῆς.

Μέ φιλικούς χαιρετισμούς

Α.-Φ. Λαγόπουλος

Κ. Boklund-Λαγοπούλου